

Titel: Metaforkritik i Per Højholts sene digtning

Tema: Det 20. århundredes danske litteratur
Fag: Dansk
Målgruppe: STX, HTX, HHX, VUC

Data om læremidlet: Højholt - en film af Lars Johansson (59 min), (sidste del af Temaaftenen "Per Højholt – et underholdende æggehoved", DR2, 31.10.2004)

I Lars Johanssons dokumentarfilm "Højholt" fra 1997 præsenteres den aldrende og fysisk svagelige, men fuldstændigt åndsfriske digter Per Højholt i og omkring sit hjem i de idylliske bakker ved Hørbylunde i Midtjylland. Højholt gør os delagtig i sit liv og sin tænkning, og undervejs læser han op af udvalgte digte, der for størstedelens vedkommende er hans sene digte (fra 1989-1995), lige som han bl.a. gør rede for sin kritiske holdning til metaforen (forstået meget bredt som enhver form for billedlig sammenligning).

I den pædagogiske vejledning gives der ideer til arbejdet med 4 af de sene digte, som Per Højholt læser op i filmen "Højholt", nemlig: "Månen forklaret", "Personen i overskud", "Personen på toppen" og "er en spade".

Der er udarbejdet et kapitelsæt til dokumentarfilmen "Højholt", som knytter sig specifikt til den pædagogiske vejledning ("Metaforkritik i Per Højholts sene digtning").

(Billedet er hentet fra tv-udsendelsen)

Faglig relevans/kompetenceområder

Litteraturanalyse- og fortolkning af digte og de træk, der er specifikke for deres genre, indgår generelt i pensum, og i relation til Højholts digte fx i forbindelse med arbejdet med "tekster fra 1900-tallet, herunder realisme og modernisme". Digtet "Personen på toppen" er i øvrigt en del af den officielle danske Kulturkanon.

Ideer til undervisningen

Indledende om den pædagogiske vejlednings rammer og begrænsninger

I relation til dokumentarfilmen "Højholt" har Lars Johansson udgivet bogen "Udsatte egne – det er mig. Samtaler med Per Højholt" (Borgen, 1998), og her udtaler Højholt, at "Mine læsere er tit på vagt og skal være det – agtpågivende. For jeg bruger den mindste anledning til at lave et eller andet nummer med dem. Herregud, et digt kan jo læses mange gange, og der skal også være mad den 15. gang man læser det" (pp. 87-88).

Nærværende pædagogiske vejledning skal derfor heller ikke opfattes som andet end en form for hjælp, så eleverne overhovedet kan komme i gang med at læse og forstå digtene, og det ligger ud over de rammer, der bliver opstillet her, hvor fortolkningsarbejdet i sidste ende kan finde sin afslutning.

For at udstikke en form for sikker kurs i dette potentielle kaos af tolkningsmuligheder, er fokus rettet mod Højholts brug af metaforer og (indirekte) hans opfattelse af digtning som metalyrik: "Der er et begreb der hedder "skriften", som dækker en skrift, der hele tiden peger på, at den er skrift. Det kalder man også metalyrik eller metapoese. Det er et foragtet begreb" (Udsatte egne, p. 109).

I Højholts sene digtning er digtet altså en iscenesættelse, der blotlægger sin egen iscenesættelse, og i den sammenhæng er metaforen central, for normalt virker den metaforiske sammenligning betryggende og upåfaldende, og vi tænker den som noget, der giver virkeligheden sammenhæng, men det er et selvbedrag, for verden hænger ifølge Højholt ikke sammen! (Udsatte egne, p. 101).

Derfor skal digtet få metaforen til at stritte, så læseren anfægter selve billedet og når frem til en erkendelse, nemlig at metaforen netop *er* en metafor, en sammenligning, der ikke er sagen selv. "Vi kommer ikke uden om metaforen, men man kan snigløbe metaforen, man kan tage røven på den, ved at gå et skridt videre, som virker unaturligt, undertiden helt perverst, men som tjener en dybere erkendelse, en anden erkendelse" (Udsatte egne, pp. 81-82).

Den erkendelse, som Højholt med sin ironiske dekonstruktion af metaforen håber at kunne nå ("...parodisk nærme mig hellige ting", Udsatte egne, p. 102), er en form for intens intethedsoplevelse, men ikke en fx kristen Gudsoplevelse, for Højholt erklærer sig som overbevist ateist (Udsatte egne, p. 106).

De arbejdsspørgsmål, der nedenfor er udarbejdet til eleverne, er tekstnære og blot vejledende, men hvis underviseren eventuelt ønsker at orientere sig om baggrunden for dem, er der sidst i vejledningen som bilag tilføjet de konkrete analytiske og fortolkningsmæssige overvejelser over de 4 digte, som arbejdsspørgsmålene udspringer af.

Det følgende undervisningsforløb (A–D) og det tilhørende kapitelsæt kan anvendes i deres udarbejdede form eller bare tjene som inspiration for underviseren, hvis denne ønsker at skabe sit eget undervisningsforløb.

A.

Til den første lektion/dobbeltlektion viser/giver underviseren eleverne, der ikke har fået nogen som helst forhåndsinformation, en version uden forfatterangivelse af digtet "Månen forklaret", *men uden de 3 sidste linjer i digtet*, og eleverne får fx 20 minutter til at orientere sig i det amputerede digt.

Indledende arbejdsspørgsmål i forbindelse med elevernes analyse af digtet "Månen forklaret":

1. Karakterisér den person, der taler i digtet.
2. Hvordan er naturen beskrevet?
3. Find metaforiske udtryk i digtet og fortolk dem.
4. Giver digtet anledning til at tænke på en bestemt lyrisk genre? Hvorfor (ikke)?
5. Hvilke af de 5 sanser bliver navnlig påkaldt i digtet?
6. Er digtets titel flertydig - kan den tolkes på mere end én måde?

Efter elevernes indledende arbejde med digtet afslører underviseren nu, at der er 3 linjer mere i digtet, og eleverne bliver bedt om at give et bud på, hvad indholdet af de sidste 3 linjer mon kan være. Underviseren viser/giver først nu eleverne det fulde digt.

Arbejdsspørgsmål i forbindelse med elevernes videre analyse af digtet "Månen forklaret" i dets helhed:

1. Sluttes digtet, som I havde forventet/forudsagt det?
2. Hvilken af de 5 sanser påkaldes nu eftertrykkeligt og med hvilken effekt?
3. Hvordan giver de tre sidste linjer anledning til at ændre karakteristikken af den person, der taler i digtet?
4. Hvilken form har det røde lys i den gamle Luxman-forstærker – firkantet, rund, trekantet, andet? Hvorfor?
5. Analysér digtets sidste linje fra en litterær synsvinkel – hvilke litterære greb gøres der brug af? Og med hvilket formål? Hvad gør digtets sidste linje ved opfattelsen af digtet som helhed?
6. Hvad er Jimi Hendrix musikalsk set berømt for, og hvorfor er det mon netop ham, som optræder i digtet?
7. Forekommer digtets titel mere flertydig nu end før?
8. Kan I få øje på, om digtet eventuelt har nogen generelle eller helt specifikke intertekstuelle referencer til andre litterære epoker eller tekster?
9. Hvordan er digtets opsætning (eventuel luft mellem linjerne, linjelængde, enjambement, cæsur m.v.), og giver den anledning til analytiske pointer?
10. I hvilken forstand kan dette digt siges at være et metadigt?
11. Knyt afslutningsvis ALLE jeres analytiske pointer sammen til en helstøbt fortolkning af digtet, hvor I navnlig kommer ind på dets brug af og holdning til metaforer

B.

Når klassen i plenum har diskuteret og fortolket "Månen forklaret", kan underviseren for at klæde eleverne (endnu) bedre på til det kommende par- eller gruppearbejde lægge op til en diskussion af, hvad metadigte egentlig er.

Underviseren kan endvidere vurdere, om det vil være tilrådeligt i fællesskab på klassen at fortolke endnu et af de i kapitelsættet resterende 3 digte, med særligt henblik på den kritiske og ironiske/parodiske brug af metaforer.

C.

Til den næste lektion/de næste lektioner ser hver elev den lærertildelte tv-udsendelse "Højholt" som hjemmeforberedelse (se her, hvordan man tildeler en tv-udsendelse fra CFU til eleverne: <http://wiki.mitcfu.dk/soeg-i-samlingerne/tv/>).

På klassen taler man kort om dokumentarudsendelsen, om Højholts person og liv m.v., men med særlig vægt på Højholts udtalelser om metaforen (kapitel 3 i Kapitelsættet). Eleverne går nu parvis (eller i mindre grupper på 3-4) i gang med arbejde med hvert sit (fx ved lodtrækning) tildelte digt af de 2-3 resterende digte i kapitelsættet. Hvis underviseren skønner, at det er pædagogisk mere givende, kan alle elever selvfølgelig også arbejde med det samme (lærer)udvalgte digt.

Første skridt er, at hvert par/hver gruppe lytter til Højholts oplæsning af digtet i det relevante kapitel i tv-udsendelsen "Højholt" og samtidig skriver ned (helst i hånden), hvad der bliver læst højt. Efter nogle gennemlytninger og nedskrivninger sammenligner man i parret/gruppen hinandens nedskrivninger og når til enighed om digtets ordlyd, men også om, hvor mange linjer digtet er på, og hvor der er linjebud.

Når hvert par/hver gruppe er færdig med én fælles version af digtet, udleverer underviseren en kopi med digtet i dets rigtige ordlyd og opsætning, og med denne kopi som udgangspunkt diskuterer hvert par/hver gruppe nu igennem, hvorledes og hvorfor den divergerer fra deres egen fælles version.

Eleverne har nu (forhåbentlig) fået digtet helt ind på/i kroppen og kan gå videre til at lave en egentlig fortolkning med særligt henblik på digtets brug af og kritik af metaforer. Til det arbejde er der lavet en række vejledende elevspørgsmål specifikt til hvert digt.

Arbejdsspørgsmål til inspiration i forbindelse med elevernes analyse af digtet "Personen i overskud":

1. Er digtets titel flertydig - kan den tolkes på mere end én måde?
2. I digtet taler et "jeg", så hvorfor er digtets titel ikke bare "Mig i overskud"?
3. Læs digtet højt for at høre og notere hvilke ord, der får en særlig stærk betoning, og brug så denne viden i besvarelsen af det næste spørgsmål.
4. Digtet er grammatisk bygget op af sætninger, der er knyttet sammen på en speciel måde og ikke minder om mundret og dagligdags tale: Gør rede for denne konstruktion, og hvor mange hoveddele digtet består af.

5. Hvilket litterært stilistisk greb er brugt i udtryk som "nejer nyudsprungen", "bider i den bløde luft" og "sine spæde" – og hvorfor?
6. Kan det virkelig passe, at "birken nejler", "græsset bider" og "rosmarinlyngen ryster", eller hvordan skal man forklare brugen af disse udtryk?
7. Hvilke associationer vækker udtryk som "den æder jeg rå" og "en sjæl at ernære", og hvorledes står de i relation til de udtryk, der blev nævnt i spørgsmål 5 og 6?
8. Kommentér udtrykket "umotiveret foretagsomhed" og det syn på naturen, der ligger bag brugen af det.
9. Læs beskrivelsen af svanerne højt og forklar detaljeret, hvordan de sprogligt og rytmisk beskrives – og hvorfor.
10. Hvorfor er det netop svaner og ikke fx gæs eller ænder?
11. Hvorfor er det "...for meget, det er MIG for meget"?
12. Er der en ironisk pointe i, at digtets allersidste ord er, at jeg'et er bedst som "mangel"?
13. Digtet har som helhed form af en slags erkendelsesproces, der ender med et negativt resultat – men betyder det, at digtet er mislykket?
14. Kan I få øje på, om digtet eventuelt har nogen generelle eller helt specifikke intertekstuelle referencer til andre litterære epoker eller tekster?
15. Inddrag de diskussioner, I havde i forbindelse med at lytte til Højholts oplæsning af digtet og jeres bud på, hvordan digtet tog sig ud, når det blev skrevet ned (opsætning, eventuel luft mellem linjerne, linjelængde, enjambement, cæsur m.v.) – er den faktiske opsætning af digtet en overraskelse, og giver den anledning til analytiske pointer?
16. I hvilken forstand kan dette digt siges at være et metadigt?
17. Knyt afslutningsvis ALLE jeres analytiske pointer sammen til en helstøbt fortolkning af digtet, hvor I navnlig kommer ind på dets brug af og holdning til metaforer.

Arbejdsspørgsmål til inspiration i forbindelse med elevernes analyse af digtet "Personen på toppen":

1. Er digtets titel flertydig - kan den tolkes på mere end én måde? Hvorfor heddet det ikke bare "Jeg'et på toppen", når det er et "jeg", der taler i digtet?
2. Hvorfor "drømmer" jeg'et om et "indiskutabelt" digt – kan man ikke bare skrive det?
3. ER det "indiskutabelt", som det hævdes i linjerne 2-4, at "hovedvej A 15 trækker sig op...indtil gederamsen heroppe nejler for vindtrykket"?
4. Kommentér udsagnene "...fire lastvognstog sejt krybende, op, opad..." og "...gederamsen...nejler for vindtrykket".
5. Hvordan skal vi forstå "heroppe"? Er digtet skrevet på toppen af den nævnte bakke?
6. Hvorfor starter linje 5 som linje 1, men nu med en ny metaforisk sammenligning?

7. Hvilken abstrakt og overordnet modsætning får modstillingen af "...gulspurven, firbenene og de mangefarvede fluer" med "...en Scania Vabis i slæbegear" jer til at tænke på, og hvad kan formålet med den være?
8. Kommentér brugen af verbet "beskæmmer".
9. Hvorfor er der "pludselig" stilhed?
10. Hvem er angiveligt aktivt agerende i de sidste linjer (7-10) af digtet ("...og hvad får jeg når...himlen den skyfri!")? Og hvorfor er det kun angiveligt?
11. Kommentér udtrykket "ruger gaver ud".
12. Hvorfor og hvordan kammer den sproglige beskrivelse helt over i den sidste linje ("...lærkers højlydte trilren med tyttebær ud over himlen den skyfri!")?
13. Forsøg at udrede forholdet mellem drømmedigtet, personen heroppe på toppen af bakken og det faktisk foreliggende digt.
14. Kan I få øje på, om digtet eventuelt har nogen generelle eller helt specifikke intertekstuelle referencer til andre litterære epoker eller tekster?
15. Inddrag de diskussioner, I havde i forbindelse med at lytte til Højholts oplæsning af digtet og jeres bud på, hvordan digtet tog sig ud, når det blev skrevet ned (opsætning, eventuel luft mellem linjerne, linjelængde, enjambement, cæsur m.v.) – er den faktiske opsætning af digtet en overraskelse, og giver den anledning til analytiske pointer?
16. I hvilken forstand kan dette digt siges at være et metadigt?
17. Knyt afslutningsvis ALLE jeres analytiske pointer sammen til en helstøbt fortolkning af digtet, hvor I navnlig kommer ind på dets brug af og holdning til metaforer.

Arbejdsspørgsmål til inspiration i forbindelse med elevernes analyse af digtet "er en spade":

1. Er digtets titel flertydig - kan den tolkes på mere end én måde? Og hvorfor startes der med et lille bogstav i titlen?
2. Hvor mange personer optræder i digtet, og hvilke markante modsætninger er der mellem dem?
3. Hvorfor bruges der (måske noget overraskende) grammatisk datid/præteritum i digtet?
4. Hvad skal det betyde, at gæsten fyldte perronen med "sommerfugle"?
5. Hvilket metaforisk udtryk forbinder man med at "holde i kort snor", hvilken konkret sammenhæng stammer udtrykket fra, og hvorfor er netop det udtryk valgt i digtet?
6. Kommentér udtrykket "På vej ud i naturen..." og hvilken af digtets to personer, det mon skal tillægges.
7. Hvorfor kaldes hans sværmere for "umælende"?
8. Hvad skal det betyde, at "jeg bad mine egne blive i garagen og ikke forestille noget"?
9. Hvad skal det betyde, at "vi drak the med ord"?
10. Hvorfor står der, at hans "blafrede"? Og hvad "lignede" de (ved enden af linje 10)?

11. Hvorfor er "motorolie og rive og sækkevogn og kost" ikke bare adskilt ved kommaer, og hvorfor bruges der netop det udtryk om dem, at de var "sprunget i blomst"?
12. Jeg'et havde bedt sine metaforer blive i garagen og ikke forestille noget, så hvorfor er de alligevel "sprunget i blomst"?
13. Hvad skal det betyde, at "spaden overlevede", hvilket metaforisk/hvilke metaforiske udtryk om spader spiller ind her, og giver det eventuelt anledning til et ironisk paradoks?
14. Kan I få øje på, om digtet eventuelt har nogen generelle eller helt specifikke intertekstuelle referencer til andre litterære epoker eller tekster?
15. Inddrag de diskussioner, I havde i forbindelse med at lytte til Højholts oplæsning af digtet og jeres bud på, hvordan digtet tog sig ud, når det blev skrevet ned (opsætning, eventuel luft mellem linjerne, linjelængde, enjambement, cæsur m.v.) – er den faktiske opsætning af digtet en overraskelse, og giver den anledning til analytiske pointer?
16. I hvilken forstand kan dette digt siges at være et metadigt?
17. Knyt afslutningsvis ALLE jeres analytiske pointer sammen til en helstøbt fortolkning af digtet, hvor I navnlig kommer ind på dets brug af og holdning til metaforer.

D.

I de følgende lektioner tematiseres fx ét digt per lektion/dobbeltlektion, og de enkelte par/grupper, der har beskæftiget sig med netop det digt, der er til diskussion i den givne lektion/dobbeltlektion, lægger for med deres fortolkning(er), hvorpå diskussionen fortsætter i plenum.

I forbindelse med det førstkomende skriftlige hjemmearbejde/den første danske stil efter det afsluttede par-/gruppearbejde om Højholt-digtene, kunne det være oplagt, at mindst ét af de valgfrie emner var en fortolkning af et Højholt-digt, som underviseren har valgt, eller som den enkelte elev selv har valgt.

Supplerende materialer

"Per Højholt – et underholdende æggehoved" er både titlen på den DR2 Temaaften, som Lars Johanssons portrætfilm "Højholt" udgør anden del af, og titlen på den tv-udsendelse som udgør første del af samme temaaften. Her præsenteres andre sider af Per Højholts digtning ("Turbo", shows m.v.), og en række eksperter fortæller om Højholt selv og hans værk.

I tv-udsendelsen "Mais litteraturkanon – Per Højholt "Min hånd 66"" gennemgår professor Anne-Marie Mai meget pædagogisk hovedtrækkene i digtsamlingen "Min hånd 66" med særligt henblik på det centrale digt, "Så og så mange lærker".

Bilag

Løse og måske inspirerende ideer til underviseren i forhold til en tolkning af de 4 digte:

Personen i overskud: Titlen peger på digtets negerende pointe, at jeg'et er bedre som mangel, og den er ikke tvetydig, med mindre man accepterer en (forkert?) moderne brug, hvor det at være "i overskud" fortolkes positivt som at "have overskud" (til fx at kunne skrive sig frem til dette digt). Brugen af "personen" (Per-sonen!) i vekslen med "jeg" skal pege på, at det lyriske jeg ikke er Højholt som privatperson, men en iscenesat Højholt, og vi skal altså ikke læse digtet biografisk. De 4 første linjer lægger med indskrænkende vendinger som "lad gå med" og "den æder jeg råt" op til et "men", der kommer i linje 5 (ca. symmetrisk midt i digtet). Jeg'et har i de 4 første linjer accepteret en række metaforiske udtryk som "birken nejer", "græsset bider" og "rosmarinlyngen ryster", der lige som brugen af allitteration i "nejer nyudsprungen", "bider i den bløde luft" og "sine spæde" vækker mindelser om sentimental og romantiserende naturmetaforik og -lyrik, men uromantiske og kropsligt forankrede udtryk som "den æder jeg råt" og "en sjæl at ernære" tyder imidlertid på, at det sker (ironisk?) under protest, og at jeg'et snarere har et natursyn, der ser naturen som "umotiveret foretagsomhed". Derfor bliver det "for meget" for jeg'et, da pludselig tre hvide svaner poetisk (de er lavtstrygende og har langsomme vingeslag og strakte halse) og måske symbolsk (de kunne fx være valkyrierne Alrun, Svanhvid og Alvid i svaneham) flyver hen over ham. Når tilfældet (som Højholt værdsætter meget højt) vil det, så synes den virkelige natur af og til at overgå kulturen på en måde, som det jo kun er mennesket, der kan opleve som en iscenesættelse, og netop derfor som rent overkill, og her vælger jeg'et konsekvent nok at træde ud af digtet som "mangel!" – hvorpå digtet naturligtvis som en ironisk pointe straks hører op, for naturen ytrer sig ikke i digte. Omvendt har vi digtet tilbage som en rest, der paradoksalt nok ikke ville være der, hvis jeg'et ikke havde gennemgået en digterisk erkendelsesproces, som ender med den konklusion, at det er bedst som mangel!

Personen på toppen: Titlen er tvetydig og henviser på den ene side til en bakketop og på den anden side, skal det til slut vise sig, at personen er på toppen af sin naturlyriske ydeevne! Et "jeg" drømmer om "et digt", som skal være "indiskutabelt", og altså ikke behøver at blive diskuteret, udlagt, fortolket, men bare ER, og for at beskrive, hvad det vil sige, tys der ironisk nok til et metaforisk udtryk/en sammenligning: som hovedvej A15 med 4 lastvognstog krybende op mod toppen "heroppe" (jeg'et er altså placeret i den metaforiske sammenligning (!), angiveligt fysisk på toppen af bakken, og i et digt (dét, vi læser)), hvor gederamsen må "neje" for lufttrykket fra lastvognene. Kulturen (lastbilerne) skal i det forestillede digt altså fuldstændig dominere naturen (gederamsen), men faktisk tillægges lastbilerne metaforisk dyriske/menneskelige egenskaber, når de angiveligt "kryber" (lige som gederamsen, der "nejer"). Måske fordi den metaforiske sammenligning ikke slog til, gentages den med en variation, når linje 5 starter som linje 1, "Jeg drømmer om et digt..." der "beskæmmer" naturen (gulspurv, firben og mangefarvede fluer), et digt som er et rent kulturprodukt, nemlig "som en Scania Vabis i slæbegear", et billede der leder tankerne hen på fx de italienske futuristers teknologibegejstring. Men her skifter det faktiske digt, det vi læser, fuldstændig karakter, da lastbilerne er passeret (hvis man tænker jeg'et fysisk placeret på toppen af bakken), og "stilheden pludselig ruger gaver ud". Ordet "pludselig"

markerer naturens uventede ankomst i digtet (!), men selv om jeg'et angiveligt "får" gaver af en agerende natur, så er det selvfølgelig det digtende jeg, der på baggrund af naturens (forestillede?) bagtæppe af pludselige lyde af skovduer og lærker, parodisk (?) kammer helt over i en hyper-naturlyrisk beskrivelse, med "en skovdues lokken ned fra skjulet" og "lærkers højlydte trilren med tyttebær ud over himlen den skyfri!". Bemærk specielt finalens efterstilling af adjektivet i stedet for det mundrette "...den skyfri himmel", men også brugen af alliteration, som allerede tidligere i digtet ("firbenene og de mangefarvede fluer"). Digtet kan altså ses som resterne (en skrift) af et mislykket forsøg på at fremmane drømmediget (en skriven), men det er et smukt havari, der ironisk og parodisk peger på selve projektets umulighed.

er en spade: Titlen starter med lille "e", og det leder tankerne hen på, at man måske allerede er midtvejs i en sætning, jf. senere. Måske der med titlen også lægges op til, at den besøgende digter "er en spade" (dum)? Der bliver brugt grammatisk datid i digtet, som også minder kraftigt om en kronologisk fortælling, hvor et "jeg" henter et "han" ved toget, kører ham hjem i bilen, parkerer i garagen, tager ham med ind i huset, hvor de drikker the og så går ud til garagen igen – det kunne fx være Højholt, der henter en københavnsk digterkollega på stationen i Silkeborg og kører ham hjem til huset i det naturskønne Hørbylund. "Han" træder altså ned på perronen og fylder den straks med "sommerfugle", "så jeg holdt mine metaforer i kort snor". Sommerfuglene er altså metaforer, hvilket virker naturligt, da sommerfugle er smukke og iøjnefaldende, men jeg'et holder sine i "kort snor", et metaforisk udtryk hentet fra vores omgang med hunde, der ikke kan kontrollere sig selv, men er rebelske (som Højholts metaforer må siges at være det). I bil kører de "ud i naturen", hvilket kunne være "hans" udtryk, for det er en død metafor, og hans "sværmer" (sommerfugle/sværmeriske metaforer) omtales som "umælende" (som sommerfugle jo er), for de er lutter pragt/døde klicheer, og de har intet nyt at meddele. Jeg'et beder sine metaforer "blive i garagen og ikke forestille noget", hvilket må være et metaforisk udtryk for, at jeg'et ikke vil bringe sine metaforer med ind i huset, hvor de to personer "drikker the med ord" (en metafor for samtale eller et ironisk spil på "the med sukker"?), og "hans" ord/metaforer fortsat "blafrede omkring og lignede /og lignede". Ved enden af linje 10 ville man her forvente, at linje 11 forklarer os, hvad "hans" metaforer "lignede" (fx svaner), men vi bliver narrede/skuffede, for de "lignede / og lignede" blot, de er ren staffage uden indhold og deres udtryk ligegyldigt. Der indtræffer nu en vending i digtet, "men da vi kom over i garagen igen så vi...". Meget lidt poetiske og dagligdags ting som "motorolie og rive og sækkevogn og kost" "var" også sprunget i (sprog)blomst. Det er altså sket, mens personerne var i huset, så er det jeg'ets metaforer, som jo blev stuvet væk i garagen, der har trodset jeg'ets bøn? Det er usædvanlige metaforer, så de kunne godt være eksempler på Højholts rebelske metaforer (og sådan optræder de jo rent faktisk i det digt, vi læser), og måske han ubevidst/mod sin vilje er blevet inspireret af digterkollegaens uhæmmede (mis)brug af metaforer? Højholt er jo i sit sene forfatterskab helt bevidst om, at metaforer kan man ikke undgå, men kun omgås med ironi og dekonstruktion. Og det gælder også i digtet her, for "spaden overlevede", dvs. den metaforiseres angiveligt ikke, og det er selvfølgelig en ironisk pointe, der henviser til det metaforiske udtryk at "kalde en spade for en spade", for ifølge dét "er en spade" simpelthen en spade og aldrig en metafor (jf. digtets titel).

Månen forklaret: Når de sidste 3 linjer læses, og navnlig den allersidste, virker de som en diametral modsætning til resten af digtet, fordi en vild og forvrænget guitarlyd

pludselig lægges ind over hele digtet i stedet for stilhed, men også fordi Hendrix' farverige 68'er-livsstil, innovative rock og tidlige død som 27-årig/hans udødelighed står i grel kontrast til det "jeg", som vi først får konkretiseret i linje 6, men som allerede indirekte er blevet præsenteret forinden via sit sidste trætte blik og sin naturromantiske besjæling af havens halvnatur, der vånder sig, og hvor træerne synes plagede af gigt og skøre grene. Der er tydeligvis tale om en spejling mellem et vinterplaget og sortnende landskab og så et jeg, der føler sig gammelt, lidende og døende.

Tegner de første fem linjer et litterært set traditionelt og statisk/dødt natursceneri, så danner de næste tre linjer derimod en natur-/kulturbro til slutningens vildskab: Midt i den hvide sne henligger huset ganske som forventet i mørke, for alt kunstigt lys er slukket, og kun månens naturlige lys falder ind, men jeg'et bevæger sig rundt i huset og ser, foruroligende, "månen falde ind" (ikke bare "månen lys") og "fråde" i køkkenvasken (ikke bare upåfaldende "skinne"), for nu er digtet på vej op i gear (der er lige før slutningen en kort tøven med formuleringen "gamle" Luxman-forstærker, men kun for at give den allersidste linje så meget desto mere fynd og klem med assonans, alliteration og fuld musik).

Månens naturlige hvidlige lys og det kunstige røde lys i Luxman-forstærkeren er modsætninger, men også tæt forbundne, for den røde pære er rund, ikke sandt? Test fx tesen ved at lade eleverne afgøre ved håndsoprækning, om den røde pære intuitivt opleves som firkantet, rund, trekantet eller andet. Som digtets titel indikerer, beskrives månen ofte i naturlyrik som forklaret (ophøjet, strålende), men omvendt bliver månen også ofte forklaret (udlagt) som vildskab og galskab af den slags, vi forbinder med månesyge og, for nogles vedkommende, givetvis med Hendrix' frådende musik.

Den dundrende musik har været på gennem hele digtet, og i lyset af den pludselige erkendelse bliver det også klart, at vi fra starten af digtet er blevet narret og forført af naturmetaforerne til at formode, at jeg'et var fuldstændig ens med det beskrevne landskab, men det gælder i hvert fald ikke jeg'ets indre landskab, dér er pokker til forskel! Lokkede filuren Højholt os allerede på vej til den misforståelse med første linjes smukke anagram "sen sne", som skjuler den tredje variant, "ens"? Og titlen? Månen lyser jo kun tilsyneladende smukt og "forklaret", men i virkeligheden "citerer den i ét væk solen" og lyser slet ikke (som det hedder i digtet "Portræt af digteren som ældre banegård"), så det er endnu en metafor, der skal dekonstrueres og af-poetiseres med fx verbet "fråde".

Til gengæld slutter Højholt i den sidste linje kækt af, når han ironisk og parodisk introducerer to friske metaforiske udtryk, for det er jo ikke huset, der metonymisk dunder (men musikken), og Hendrix skifter ikke virkelig gear, men trækker i guitarens whammy bar, der metonymisk ligner en gearstang. Og hvorfor gør Højholt så det? Det er jo (som altid hos Højholt) fordi, at metaforer (og sprog, der henviser til "virkeligheden") får os til at tro, at verden hænger meningsfuldt sammen, men det gør den ikke, det er noget vi pådutter den, og så meget desto vigtigere er det for digtet at punktere den illusion og pege på sproget som noget "fremmed", der hele tiden kan lade ny betydning opstå og forgå, og at pege på skriften som fx noget skulpturelt og indholdsløst. MEN i modsætning til det tidligere forfatterskab, er Højholt i de sene Praksis-digte klar over, at metaforerne kan man ikke undgå, allerhøjest med en grimasse anvende, pege på, bevidstgøre og dekonstruere som "meta-metaforer". Og på falderebet kan man så tilføje endnu en grimasse, for "Månen forklaret" kunne jo også være "Højholt forklaret", altså en metonymisk henvisning til hans skaldede isse (som fx i digtet "Spleen"), men en sådan indholdstung biografisk fortolkning må også afvises, for ganske vist fortæller digtet os, at jeg'et lytter til Hendrix, men Højholts fascination af

Hendrix' musik er kunstnerisk begrundet, for ifølge Højholt forsøger Hendrix med sine stadigt gentagne guitar-improvisationer at nå frem til stilheden, den "totale pause" (som det hedder i digtet "LAMENT FOR JIMI"), hvilket minder meget om Højholts eget digteriske projekt. Hendrix' (og Højholts) private følelser er derimod uden interesse i kunstnerisk sammenhæng, og i digtet her har Højholt netop med metaforer lokket os til at opbygge en naturlyrisk forestilling, som i digtets sidste linje punkteres med et chok, et mentalt gisp, en pause, en latter – måske en og anden utryg læser fatter sig efter chokket og febrilsk og illusorisk forsøger at om- og rekonstruere hele billedet til en ny meningsgivende sammenhæng, men så har vedkommende nok ikke fattet den metalyriske pointe.